

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

THE PREPARATION FOR RETIREMENT OF THAI PRIVATE UNIVERSITY LECTURERS IN BANGKOK METROPOLITAN AND PERIPHERY

ประเสริฐ สิทธิจิรพัฒน์*

อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Prasert Sitthijirapat*

Lecturer of School of Business Administration, Sripatum University

*Corresponding author e-mail: prasert.si@spu.ac.th

Received: June 12, 2021

Revised : July 30, 2021

Accepted : October 15, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และ 3) เสนอแนวทางสำหรับการเตรียมตัวเกษียณอายุสำหรับอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพและปริมณฑล จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติพรรณนาที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติอนุมานที่นำมาทดสอบสมมติฐานคือ สถิติค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุงานของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านจิตสังคมอยู่ในระดับปานกลาง และทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุอยู่ในระดับมาก เมื่อทดสอบความต่างของปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุไม่แตกต่างกัน ในขณะที่อายุ สถานภาพทางการสมรส รายได้ต่อเดือน และความเพียงพอของรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุต่างกัน 2) ปัจจัยด้านจิตสังคมและปัจจัยด้านทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ และ 3) แนวทางการเตรียมตัวเกษียณอายุสำหรับอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้แก่ (1) ควรสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับการติดต่อเพื่อช่วยเหลือกัน (2) ควรมีการวางแผนทางการเงินที่ดี (3) ควรให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพ มหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ ควรเข้ามาช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ให้เห็นถึงความสำคัญในการเข้าสู่ผู้สูงอายุ เช่น การให้ความรู้ในการเตรียมความพร้อม

คำสำคัญ : การเตรียมความพร้อม การเกษียณอายุ อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรุงเทพและปริมณฑล

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to investigate the preparation for retirement of Thai private university lecturers in Bangkok metropolitan area; 2) to study the factors relating to the preparation for retirement of Thai private university lecturers in Bangkok metropolitan area; and 3) to propose guidelines for retirement preparation for Thai private university lecturers. The sample group for this research comprised 400 Thai private university lecturers. A questionnaire was deployed as a research instrument. Descriptive statistics used for the analysis included frequency, mean, percentage, and standard deviation. Inferential statistics included t-test, One-way ANOVA, and Pearson's product moment correlation coefficient. The findings revealed the following: 1) The preparation for retirement of Thai private university lecturers in Bangkok metropolitan area was at a high level. Psychosocial factors were found at a moderate level. The factors related to the attitude towards retirement preparation factor were found at a high level; 2) There was no statistically significant difference affecting the preparation for retirement of Thai private university lecturers in Bangkok metropolitan area in terms of gender whereas there were statistically significant differences affecting the preparation for retirement of Thai private university lecturers in Bangkok metropolitan area in terms of age, marital status, monthly income and income sufficiency. In addition, the psychosocial factors and the attitude factors had positive correlations with the retirement preparation. There was a relationship between attitude and the preparation and adaptation for retirement; 3) For guidelines for retirement preparation for Thai private university lecturers, the following approaches were suggested: (1) creating social networks for contacting and helping one another, (2) good financial planning, and (3) focusing on health. Universities and agencies should emphasize the importance of entering the aging society through means such as educating their lecturers about the benefits of the preparation for retirement.

Keywords: preparation, retirement, Thai private university lecturer, Bangkok metropolitan area

บทนำ

ในช่วงเวลากว่า 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โครงสร้างประชากรของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกลุ่มประชากรสูงอายุที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยคาดว่าในปีค.ศ. 2050 ประชากรโลกจะมีมากกว่า 9 พันล้านคน และในจำนวนนี้ ประชากรกว่า 2 พันล้านคน เป็นผู้สูงอายุ

สำหรับประเทศไทยนั้น ประชากรได้เข้าสู่สังคมสูงอายุ เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลกและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าจากปี พ.ศ. 2503 ที่มีผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) เพียง 1.5 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 4.02 ล้านคนในปี พ.ศ. 2533 และในปี พ.ศ. 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 7.7 ล้านคน ปัจจุบันผู้สูงอายุ มีแนวโน้มที่จะมีอายุยืนยาวขึ้นเรื่อยๆ เมื่อก้าวสู่วัย

สูงอายุ บุคคลจะต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม วัยสูงอายุ ซึ่งเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุจะมีโอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคและความเจ็บป่วยต่าง ๆ ได้ง่าย จากสถิติผู้สูงอายุปี 2560 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีปัญหาเรื่องการเป็นโรคไม่ติดต่อ เช่น โรคเบาหวาน ความดันเลือดสูง โรคเหล่านี้ อาจเป็นผลมาจาก พฤติกรรมตั้งแต่ก่อนวัยสูงอายุจนเป็นผู้สูงอายุ เช่น การกินอาหาร การออกกำลังกาย การสูบบุหรี่ การดื่ม แอลกอฮอล์ เป็นต้น (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้สูงอายุไทย, 2555)

ปัจจุบันนี้ ในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการ จะได้รับเงินบำนาญหลังเกษียณ ทำให้อาจารย์ ที่เป็นข้าราชการไม่ต้องวิตกกังวลในการวางแผน ชีวิตภายหลังการเกษียณอายุมากนัก แต่ใน ส่วนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นไม่มี บำนาญหลังเกษียณอายุ รวมถึงกองทุนสวัสดิการ อื่น ๆ ด้วย จะมีแต่เพียงเงินหลังเกษียณ ซึ่งมาจากการสะสมในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพและเงินบำนาญ ที่ได้รับจากกองทุนประกันสังคมเท่านั้น ซึ่งอาจารย์ ของมหาวิทยาลัยเอกชนทุกคนต้องบริหารจัดการ เงินก่อนสุดท้ายนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภราดา โชติกุล และบัวทอง สว่างโสภากุล (2564) กล่าวว่า หากอาจารย์ไม่มีการเตรียมพร้อมเพื่อเกษียณอายุไว้ ล่วงหน้าอาจต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิด ปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาสุขภาพร่างกาย สภาพจิตใจ เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย รวมถึงปัญหา ในการปรับตัวเข้ากับสังคมและครอบครัว

การเป็นผู้เกษียณอายุนั้นต้องเผชิญกับปัญหา การเข้าสู่วัยสูงอายุ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างกะทันหัน ผู้เกษียณ จำนวนมากเกิดความรู้สึกที่ว่าตนเองเป็นคนไร้ประโยชน์

สูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน ถูกลดบทบาท และไม่ได้รับการยอมรับเหมือนที่เคยเป็น (อุไร สุทธิรัมย์, 2562) การเตรียมความพร้อม เพื่อการเกษียณอายุจึงถือเป็นการวางแผนชีวิต อย่างหนึ่งที่ต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในวัยทำงาน เนื่องจาก เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเพื่อจะได้ค่อย ๆ ค่อยชินกับความคิดเรื่องการเกษียณ สามารถปรับตัว ต่อบทบาทที่เปลี่ยนแปลง และมีความพึงพอใจ ในชีวิตมีสุขภาพกายและสุขภาพจิต สัมพันธภาพ กับบุคคลอื่น การใช้เวลา สถานที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตใหม่ และฐานะทางการเงินที่เปลี่ยนไป โดยมีเป้าหมาย อยู่ที่การประสบความสำเร็จและความสุขในชีวิต เพื่อให้กระบวนการนี้ต่อเนื่อง ป้องกันภาวะวิกฤต ในช่วงสุดท้ายของชีวิตรัฐบาลได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริง เหล่านี้จึงได้บรรจุยุทธศาสตร์ด้านการเตรียม ความพร้อมของประชากรวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) โดยมีมาตรการสำคัญคือ การส่งเสริม หลักประกันรายได้เพื่อวัยสูงอายุ การส่งเสริม และจัดการการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อความเข้าใจในชีวิต และพัฒนาการในแต่ละวัย และเพื่อการเตรียมตัว เข้าสู่วัยสูงอายุที่เหมาะสม รวมถึงรณรงค์ให้สังคม ตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมความพร้อม เข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมการเข้าสู่สังคมสูงอายุ อย่างไม่รู้ตัว จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561) พบว่า การดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อม ให้แก่ผู้สูงอายุได้รับความสนใจ แต่มีการพัฒนา ที่ค่อนข้างต่ำ ถึงแม้ว่าแผนและนโยบายจะพัฒนา บนพื้นฐานของปัญหาผู้สูงอายุ แต่ในการปฏิบัติ ยังไม่บรรลุเป้าหมาย นโยบายยังไม่ครอบคลุมปัญหา

ขาดความเชื่อมโยงกับแนวคิดหลักต่าง ๆ รัฐบาลเน้นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ กล่าวคือ ช่วยเหลือผู้สูงอายุในปลายทาง แต่การศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุยังไม่มีมาตรการเท่าที่ควร โดยประชากรวัยเกษียณที่เป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเอกชนจะได้รับสวัสดิการต่าง ๆ จากองค์กรในขณะที่ปฏิบัติงานเท่านั้น ทั้งสวัสดิการด้านค่ารักษาพยาบาล และด้านที่พักอาศัย เป็นต้น แต่เมื่อเกษียณอายุแล้วจะไม่มีสิทธิในสวัสดิการทุก ๆ ด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงสภาพการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมและแรงกดดันหลากหลาย เช่น ลักษณะชุมชนเมืองเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันกับคนในวัยเดียวกันค่อนข้างยาก ประกอบกับสภาพค่าครองชีพในเขตเมืองสูงกว่า อาจเป็นเหตุให้ผู้เกษียณอายุมีความกังวลใจเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติ รวมทั้งต้องเผชิญกับมลภาวะมากมายที่ส่งผลร้ายต่อสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเหล่านี้ อาจได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงภายหลังเกษียณอายุ หากไม่มีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางสำหรับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามได้รับการทดสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหาและการใช้ภาษา และผู้วิจัยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามในแต่ละข้อ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เพื่อนำไปปรับปรุง ก่อนนำไปทดลองใช้กับ ประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำผลไปวิเคราะห์หาความเที่ยงโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.919

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 22 แห่ง รวมทั้งสิ้น 8,001 คน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2564) กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้นำมาจกสุตรการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยมีความคลาดเคลื่อน 5% กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

จำนวน 400 คน การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากการแปลความระดับความคิดเห็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ค่าเฉลี่ยของแต่ละระดับดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 มาก ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 น้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 น้อยที่สุด (วารสาร กงจันทา และชินโสณ วิสิฐนิธิกิจ, 2563)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานใช้สถิติอนุมาน ได้แก่ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หากพบว่า มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparison) โดยเลือกใช้วิธี Least – Significant Different (LSD) และการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุงานของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94, S.D. = 0.53$)

การเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{x} = 3.95, S.D. = 0.65$) 2) ด้านที่อยู่อาศัย ($\bar{x} = 3.87, S.D. = 0.62$) 3) ด้านสุขภาพร่างกาย ($\bar{x} = 4.05, S.D. = 0.63$) 4) ด้านจิตใจ ($\bar{x} = 3.94, S.D. = 0.69$) และ 5) ด้านการใช้เวลา ($\bar{x} = 3.91, S.D. = 0.69$)

ปัจจัยด้านด้านจิตสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00, S.D. = 0.32$)

ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อมและการปรับตัวเพื่อเกษียณอายุงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95, S.D. = 0.38$)

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมและการปรับตัวเพื่อการเกษียณอายุผลการทดสอบสมมติฐานมีดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านเพศ พบว่า เพศที่ต่างกันมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ จำแนกตามเพศ

ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	เพศชาย		เพศหญิง		T	P-Value
	จำนวน	Mean S.D.	จำนวน	Mean S.D.		
การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	136	3.96 0.47	264	3.93 0.56	.430	.668

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเพศชาย และ เพศหญิง มีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-Value = .668) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ปัจจัยด้านอายุ พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ

แตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2 และเมื่อทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี มีระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุน้อยกว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี และอายุมากกว่า 60 ปี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 การทดสอบค่าความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ จำแนกตามอายุ

ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-Value
การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	ระหว่างกลุ่ม	4.366	4	1.091	4.021	.003**
	ภายในกลุ่ม	107.213	395	.271		
	รวม	111.579	399			

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่จำแนกตามตามอายุ

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	ค่าเฉลี่ย	อายุ				
		21 – 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	51 – 60 ปี	มากกว่า 60 ปี
21 – 30 ปี	3.97	-	.772	.837	.151	.580
31 – 40 ปี	4.01		-	.863	.002**	.668
41 – 50 ปี	4.00			-	.001**	.574
51 – 60 ปี	3.78				-	.010**
มากกว่า 60 ปี	4.06					-

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.3 ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ที่แตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 4 และเมื่อทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่

พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีสถานภาพ หย่า/แยก มีระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุน้อยกว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีสถานภาพ หม้าย โสด และสมรส ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 4 การทดสอบค่าความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ จำแนกตามสถานภาพสมรส

ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-Value
การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	ระหว่างกลุ่ม	4.628	3	1.543	5.711	.001**
	ภายในกลุ่ม	106.951	396	.270		
	รวม	111.579	399			

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายค่าจำแนกตามตามสถานภาพสมรส

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	ค่าเฉลี่ย	สถานภาพสมรส			
		โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยก
โสด	3.95	-	.670	.231	.000**
สมรส	3.98		-	.165	.000**
หม้าย	3.79			-	.034*
หย่า/แยก	3.37				-

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.4 ปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 6 และเมื่อทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างรายค่าพบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้อ่อน 60,000 บาท มีระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ มากกว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้อ่อน 30,001 -40,000 บาท และผู้ที่มีรายได้อ่อน 40,001-50,000 บาท ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 6 การทดสอบค่าความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-Value
การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	ระหว่างกลุ่ม	3.797	6	.633	2.308	.033*
	ภายในกลุ่ม	107.781	393	.274		
	รวม	111.579	399			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายจ่ายจำแนกตามตามรายได้ต่อเดือน

การเตรียม ความพร้อม เพื่อการ เกษียณอายุ	ค่าเฉลี่ย	รายได้ต่อเดือน						
		20,000- 30,000 บาท	30,001- 40,000 บาท	40,001- 50,000 บาท	50,001- 60,000 บาท	60,001- 70,000 บาท	70,001- 80,000 บาท	80,001 บาทขึ้นไป
20,000 - 30,000 บาท	3.85	-	.495	.769	.005	.142	.128	.241
30,001- 40,000 บาท	3.91		-	.628	.008**	.248	.224	.439
40,001- 50,000 บาท	3.87			-	.003**	.166	.149	.286
50,001- 60,000 บาท	4.12				-	.698	.741	.265
60,001- 70,000 บาท	4.07					-	.964	.643
70,001- 80,000 บาท	4.08						-	.607
80,001 บาท ขึ้นไป	3.99							-

2.5 ปัจจัยด้านความเพียงพอของรายได้ที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ดังตารางที่ 8 และเมื่อทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างรายจ่าย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บมีระดับการเตรียมความพร้อม

เพื่อการเกษียณอายุมากกว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้ไม่เพียงพอจนมีหนี้สินและผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนและพบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้เพียงพอจนเหลือเก็บมีระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุมากกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนและผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอจนมีหนี้สิน ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 8 การทดสอบค่าความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้

ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-Value
การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	ระหว่างกลุ่ม	6.875	3	2.292	8.667	.000**
	ภายในกลุ่ม	104.704	396	.264		
	รวม	111.579	399			

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่จำแนกตามความเพียงพอของรายได้

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	ค่าเฉลี่ย	ความเพียงพอของรายได้			
		เพียงพอจนเหลือเก็บ	เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ	ไม่แน่นอน	ไม่เพียงพอจนมีหนี้สิน
เพียงพอจนเหลือเก็บ	4.05	-	.364	.000**	.009**
เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ	3.99		-	.000**	.032*
ไม่แน่นอน	3.70			-	.572
ไม่เพียงพอจนมีหนี้สิน	3.77				-

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านจิตสังคม และปัจจัยด้านทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ กับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ

ตัวแปร	ด้านจิตสังคม	ด้านทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ	การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ
ด้านจิตสังคม	1	.489**	.984**
ด้านทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ		1	.406**
การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ			1

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.6 ปัจจัยด้านจิตสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวก ความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ในระดับปานกลางกับปัจจัยด้านทัศนคติต่อการเตรียม สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.489 และมีความสัมพันธ์ทางบวก

ในระดับสูงกับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.984 ทศนคติต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.406 ดังตารางที่ 10 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการเตรียมตัวเกษียณอายุสำหรับอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีดังนี้ ควรสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับการติดต่อเพื่อช่วยเหลือกัน ต้องมีการวางแผนทางการเงินที่ดี มีเงินออม และไม่มีหนี้สินหลังเกษียณอายุงานให้มีความสำคัญกับเรื่องสุขภาพ รักษาสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอ มหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ ต้องเข้ามาช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ เช่น การจัดอบรม การให้ความรู้ในการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุงาน และแนะแนวทางทุกปี ภาครัฐควรจัดให้มีองค์กรในการศึกษาปัญหา การแก้ไขปัญหา และดูแลผู้สูงอายุอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุงานของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านการใช้เวลาในระดับมากทุกด้าน ปัจจัยด้านจิตสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจกล่าวได้ว่า

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากมีการเตรียมตัวด้านจิตใจ ร่างกาย และสังคม ให้พร้อมต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง จะทำให้ผู้เกษียณเข้าสู่วัยเกษียณได้อย่างมีความสุข จะมีสุขภาพจิตที่ดี ไม่เกิดภาวะซึมเศร้าหรือความเครียด สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยดา วงศ์วิวัฒน์ และชาญเดช เจริญวิริยะกุล (2562) พบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อยู่ในระดับมาก มีทัศนคติที่ดีต่อการเกษียณอายุ แตกต่างจากการศึกษาของ จินณรัตน์ วราบุญนาคร ภิรมย์ (2558) และการศึกษาของภราดา โชติกุล และบัวทอง สว่างโสภากุล (2564) ที่พบว่า การเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานอยู่ในระดับปานกลาง และอรนุช หงษาชาติ และคณะ (2558) พบว่า บุคลากรสายวิชาการ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร มีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุในด้านสุขภาพมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความรู้ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ปัจจัยด้านเพศที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ภราดา โชติกุล และบัวทอง สว่างโสภากุล (2564) พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันเพศชายและเพศหญิงมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ใกล้เคียงกันมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น เพศหญิงมีบทบาททางสังคมเพิ่มมากขึ้น มีทางเลือก

ที่หลากหลายทำให้ความแตกต่างระหว่างเพศลดลง จึงทำให้การเตรียมพร้อมการเกษียณอายุไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ปัจจัยด้านอายุ สถานภาพสมรส รายได้ ต่อเดือน และความเพียงพอของรายได้ที่แตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุแตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ จินฉัตรณ์ วราบุญ นาศิริมย์ (2558) และ การศึกษาของภราดา โขติกุล และบัวทอง สว่างโสภากุล (2564) ที่พบว่า ข้อมูล ส่วนบุคคลในด้านอายุที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อ พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ ที่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากปัจจุบันทุกคนในทุกช่วง อายุ สามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่าย ทำให้คน คำนึงถึงการเตรียมตัวเพื่อการเกษียณอายุมากขึ้น ใส่ใจในการดูแลตัวเอง วางแผนการเงิน และค่าใช้จ่าย ต่าง ๆ เพื่อใช้ในวัยเกษียณ ตั้งแต่อายุยังน้อย เพิ่มมากขึ้น

ปัจจัยด้านจิตสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวก กับปัจจัยด้านทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อม เพื่อการเกษียณอายุ และการเตรียมความพร้อม เพื่อการเกษียณอายุ และทัศนคติต่อการเตรียม ความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ กับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ สอดคล้องกับ จินฉัตรณ์ วราบุญ นาศิริมย์ (2558) ที่กล่าวว่า หากบุคคลากรมีการรับรู้การเตรียม ความพร้อมการเกษียณอายุเพิ่มมากขึ้น พฤติกรรม การเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุก็จะเพิ่มมากขึ้น ด้วย

3. สำหรับแนวทางสำหรับการเตรียมความพร้อม และการปรับตัวเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลนั้น จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัย ด้านจิตสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง กับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ

แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของการ สนับสนุนของครอบครัวและมหาวิทยาลัย ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรให้ความรู้เกี่ยวกับ ประโยชน์ ของการเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุ อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการออมหรือการลงทุน การหาแหล่งเงิน กู้ดอกเบี่ยต่ำเพื่อที่อยู่อาศัย การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง การหารายได้หลังการ เกษียณ สนับสนุนให้อาจารย์มีกิจกรรมนันทนาการ การพบปะสังสรรค์ สำหรับครอบครัวสามารถ ให้การสนับสนุนด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่กุล การให้คำแนะนำปรึกษาหารือการมีกิจกรรมร่วมกัน ในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันสามารถอาศัยการสื่อสาร ผ่านสื่อออนไลน์ได้หลากหลายช่องทาง เช่น Messenger, Line, Facebook, Instagram เป็นต้น สำหรับภาครัฐควรจัดให้มีองค์กรในการศึกษาปัญหา การแก้ไขปัญหา และดูแลผู้สูงอายุอย่างจริงจัง และมีประสิทธิภาพ ในส่วนของปัจจัยด้านทัศนคติ ต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ แม้ว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างตระหนักถึง ความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณ ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน ที่พักอาศัย การรักษาสุขภาพ การใช้เวลาซึ่งสอดคล้องกับ อรณุช หงษาชาติ และคณะ (2558) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงบทบาทและสถานภาพทางสังคม จากการเกษียณอายุ ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ แต่ละคนแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสามารถในการ ปรับตัวและการเตรียมความพร้อมในการปรับตัว ของผู้สูงอายุ ซึ่งสังคมสูงอายุไม่ใช่เพียงเรื่องของคน สูงวัย แต่เป็นเรื่องของคนทุกวัยและประเด็นเร่งด่วน ที่ต้องสร้างความตระหนักในกลุ่มคนวัยทำงาน ให้เห็นถึงความสำคัญของการออมเงินและการเตรียม ตัวเองสู่การเป็นผู้สูงอายุและอยู่ในสังคมสูงอายุ

ดังนั้น การเตรียมพร้อมเพื่อเกษียณอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะถือว่าเป็นการวางแผนชีวิตโดยมีเป้าหมาย คือ ความสุขในชีวิต (ภรดา โขติกุล และบัวทอง สว่างโสภากุล, 2564) การเตรียมพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่เหมาะสม รู้จักการแก้ปัญหาสามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม สามารถยอมรับความเป็นจริง และมีความมั่นคงทางจิตใจ รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่นก็จะมี การปรับตัวในยามเกษียณได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านจิตสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุงานแก่ทั้งผู้ที่จะเกษียณอายุ คนในครอบครัวของผู้ที่จะเกษียณอายุ และหน่วยงานต้นสังกัด จึงเป็นสิ่งจำเป็น

1.2 การเตรียมตัวเกษียณอายุด้านการเงิน ควรมีการวางแผนการเงินอย่างมีเป้าหมายเพื่อใช้ในระยะยาว โดยเก็บเงินเป็นส่วน ๆ และควรผ่อนทรัพย์สินให้หมดก่อนเกษียณ รวมทั้งศึกษาการลงทุน เพื่อการสร้างรายได้เพิ่มเติม

1.3 หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการวางแผนการเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุงานของบุคลากร มีการติดตามประเมินผลการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ

เอกสารอ้างอิง

จิณณรัตน์ วราบุญนาคริรมย์. (2558). การเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานบริษัท ยูซีนโลจิสติกส์ (ประเทศไทย). สารนิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทั้งระยะก่อนเกษียณและภายหลังเกษียณ เพื่อติดตามผลระยะยาวถึงการใช้ชีวิตภายหลังเกษียณอายุการทำงาน โดยเฉพาะการเตรียมตัวด้านเศรษฐกิจและด้านสุขภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงาน ด้วยสมการความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง เพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลโดยตรงหรือโดยอ้อม ต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุการทำงาน

2.2 ควรศึกษาการดำเนินชีวิต/คุณภาพชีวิตหลังเกษียณอายุของบุคลากรสายวิชาการ โดยศึกษาการกลับเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของบุคลากรสายวิชาการหลังเกษียณอายุ อาจทำการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตระหว่างบุคลากรสายวิชาการที่ยังคงทำงานหลังเกษียณอายุงาน กับกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานหลังเกษียณอายุงาน เพื่อดูผลของการทำงานที่มีต่อการดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุ

2.3 ควรศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของหน่วยงานภาคเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารในหน่วยงานนั้น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม

- ปิยดา วงศ์วิวัฒน์ และ ชาญเดช เจริญวิริยะกุล. (2562). การเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 24(3), 348 – 361.
- ภราวดา โชติกุล และ บัวทอง สว่างโสภาคกุล. (2564). ความเข้มแข็งทางใจ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการเตรียมพร้อมเพื่อเกษียณอายุ ของพนักงานสายการพาณิชย์ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), 195 – 210.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2555). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2554*. กรุงเทพมหานคร: พงษ์-พาณิชย์เจริญผล.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2560*. กรุงเทพมหานคร: เตือนตุลา.
- วราภรณ์ กงจันทา และ ชิมโสม วิสิฐนิตธิกา. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*, 9(1), 84-97.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2564). *บุคลากรอุดมศึกษา 2563 ภาคเรียนที่ 1 ในสถาบัน อุดมศึกษาทั้งหมด จำแนกตาม สถาบัน / กลุ่มสถาบัน / เพศ / ระดับการศึกษา / ประเภทบุคลากร (ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานราชการ) / สายวิชาการ (อาจารย์ประจำ) และสายวิชาการ(อาจารย์พิเศษ)*. ค้นเมื่อ มิถุนายน 15, 2564, จาก <http://www.info.mua.go.th/info/>.
- อรนุช หงษาชาติ ชีพสุมน รังสยาร และอภิชาติ ใจอารีย์. (2558). การทำงานหลังเกษียณอายุราชการของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(2), 2875 – 2891.
- อุไร สุทธิแย้ม. (2562). เกษียณอย่างไรให้เกษม. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 12(2), 95-108.